

Висновки. Отже, при дослідженні конкретних соціально-економічних явищ не слід обмежуватися розрахунками лише процентного співвідношення, треба враховувати наявність зазначеного вище фактору, який криється за таким співвідношенням, зумовлюючи його рівень. Необхідно також пам'ятати, що ізольоване застосування відносних показників від абсолютних може призвести до помилкових висновків, особливо при аналізі часових рядів, і тим більше рядів динаміки. (Поняття „ряди динаміки” більш широке ніж „часові ряди”, адже охоплює не тільки часові зміни, а й будь-які зміни економічних показників, зумовлені дією зовнішніх умов). Комплексне використання абсолютних і відносних показників дає змогу поглибити аналіз суспільних явищ і виявити на об'єктивній основі існуючі закономірності та особливості їх розвитку.

Таким чином, розробці науково обґрунтованої системи статистичних показників передую велика і кропітка робота щодо вивчення їх форми і змісту, вимог до формування і використання ізольовано і в комплексі. Кінцевим завданням статистики у цій справі науковці вважають побудову суперсистеми статистичних показників. Останні у досконалій формі повинні забезпечити можливість порівнянь виробничих стосунків у нових ринкових умовах виробництва не тільки в регіональних межах, а й на більш високих рівнях.

Література:

1. Суслов. И.П. Теория статистических показателей. – М. : Статистика, 1995. – С. 3 – 5.
2. Опря А.Т. Статистика : [навчальний посібник]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – С. 82 – 86.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В. І.

УДК: 631.152:658.562

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Пащенко Ю. В. к.е.н., доцент; Шарко І. О. к.е.н., доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

У статті обґрунтовано основні особливості формування та впровадження систем управління якістю у сільськогосподарських підприємствах на сучасному етапі їх розвитку.

In article the main features of development and implementation quality management systems in agricultural enterprises at the present stage of their development.

Постановка проблеми. В умовах переходу до ринкової економіки успішний розвиток виробництва залежить від споживчого попиту. Тому продукція, пропонована на ринку, має бути конкурентоспроможною, а наявність конкурентного середовища зобов'язує кожне підприємство приділяти все більшу увагу проблемам якості.

Досвід показує, що неможливо забезпечити конкурентоспроможність і вихід продукції на світовий ринок без застосування міжнародних стандартів на системи якості, що є одним із вирішальних факторів конкурентоспроможності продукції і підприємства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато зарубіжних та вітчизняних авторів завжди приділяли значне місце питанням якості у своїх дослідженнях. Особливо можна виділити роботи таких класиків як А. Фейгенбаум,

Е. Демінг, К. Ісікава, Дж. Харрінгтон. Саме їх дослідження та розробки, а також їх практичне використання при формуванні філософії загального управління якістю і допомогли багатьом нині розвиненим країнам (США, Японія та ін.) перетворитися на країни - лідери світової економіки.

Питання управління якістю сільськогосподарської продукції знайшли своє відображення у працях М. В. Зось-Кіора [1], Н. С. Соколової [2], Л. Дудар [3], Х. З. Махмудова [4], А. М. Царенко [5] та ін. Наявні публікації сформували чітке уявлення про те, що від стану якості продукції залежать результати суспільного виробництва, його економічна ефективність; при реалізації механізму управління якістю продукції велику роль відіграють державні стандарти і стандарти підприємств.

Позитивним є і те, що зусиллями представників науки спільно з практиками було розроблено низку рекомендацій щодо впровадження комплексних систем менеджменту якості на рівні підприємств. Використання яких забезпечило отримання значного соціально-економічного ефекту.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є визначення особливостей формування систем управління якістю в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства кожне підприємство прагне запровадити такі системи управління якістю, що забезпечать виробництво продукції з найнижчими показниками собівартості та високою якістю.

Якість сільськогосподарської продукції формується за участю і під впливом безлічі факторів, у першу чергу пов'язаних з характеристиками виробничих ресурсів: земельних, матеріальних, трудових. Між якістю цих ресурсів існує очевидний взаємозв'язок. У сільському господарстві втрачена якість виробленої продукції, як правило, не відновлюється, тобто брак усунути неможливо, тому першочергове значення набуває збереження якості. Відносно деяких видів продукції її формування завершується виробництвом, щодо інших - якість є потенційною, для її реалізації потрібні зусилля тих галузей АПК, які займаються зберіганням, переробкою і реалізацією. Якість однієї і тієї ж продукції в сільському господарстві може бути високою при використанні для одних цілей і низькою при інших.

Крім того управління якістю сільськогосподарської продукції повинно органічно поєднуватися з дотриманням екологічної безпеки продуктів харчування як найголовнішого фактору покращення рівня та якості життя населення [6, с. 22].

Управління якістю сільськогосподарської продукції - це встановлення, забезпечення і дотримання необхідного рівня якості продукції при її виробництві (вирощуванні), збиранні, транспортуванні, зберіганні, переробці та споживанні, що досягається шляхом систематичного контролю за якістю і цілеспрямованого впливу на умови й фактори, від яких вона залежить.

Система управління якістю продукції (СУЯ) має багаторівневий комплексний характер. Вона забезпечує єдність і взаємозв'язок технічного, організаційного, економічного, соціального і правового аспектів. Отже, вона представляє собою регламентований стандартами підприємства порядок регулювання výro-

бничих процесів, що направлений на забезпечення необхідного рівня якості продукції при її розробці, виготовленні та експлуатації. СУЯ є невід'ємною частиною системи управління виробництвом та призначена для посилення впливу механізму управління на підвищення якості роботи й ефективності виробництва за рахунок концентрації зусиль на найбільш важливих на цей час ключових трудових процесах та виробничих функціях.

У наші дні питання якості для споживача є першочерговими, часто переважаючи над ціновими. Споживач у своїй більшості бажає отримувати кращу якість навіть за трохи більшу ціну. Таким чином, існуючі системи управління якістю необхідно переглядати у відповідності до вимог сучасності. Вони повинні легко реагувати на зміни зовнішнього середовища і бути орієнтованими на споживача [7].

В даний час у світі впровадження системного підходу до управління якістю здійснюється підприємствами у трьох формах:

- перший рівень - системи якості за моделями, регламентованим стандартами ISO 9000;
- другий рівень - системи загального управління якістю (Total Quality Management - TQM);
- третій рівень - системи загального керівництва.

Системи всіх трьох рівнів знаходяться в постійному розвитку і взаємозв'язку і у все більшій мірі інтегруються.

Total Quality Management - філософія загального управління якістю, яка успішно стартувала багато років тому в Японії і США. Міжнародна організація стандартизації (ISO) узагальнила весь накопичений позитивний досвід в області підвищення якості продукції і розробила на цій основі стандарти серії 9000 і 10000, які є основою принципів Загального Управління Якістю (TQM).

Головна ідея TQM полягає в тому, що підприємство повинно працювати не тільки над якістю продукції, але і над якістю роботи в цілому, включаючи діяльність персоналу. Постійне паралельне удосконалення цих трьох складових: якості продукції, якості організації процесів, і рівня кваліфікації персоналу - дозволяє досягти більш швидкого і ефективного розвитку господарської діяльності.

Загальне управління якістю - це не програма, а систематичний, інтегрований і організований стиль роботи, спрямований на безперервне її поліпшення. Однак для ефективного використання системи TQM в практиці роботи сільськогосподарських підприємств необхідно досліджувати питання про адаптацію принципів цієї системи для особливостей досліджуваної галузі. Застосування такої системи має сприяти постійному поліпшенню якості і підвищенню задоволеності не тільки споживачів, а й інших зацікавлених осіб (працівників підприємства, керівництва підприємства, постачальників, покупців та ін.).

Ефективність TQM залежить від трьох ключових умов:

- керівництво підприємства всіх рівнів повинно виступати за підвищення якості;
- при здійсненні інвестицій пріоритетність надається трудовому потенціалу, а не обладнанню;
- організаційні структури перетворюються або створюються спеціально під TQM [8].

Хоча з останньою умовою не погоджується Л. В. Бармашова, за її словами в процесі еволюції фактично діючих систем управління якістю адаптувати потрібно Загальне управління якістю (TQM) до механізму управління підприємством в цілому, а не навпаки, при цьому варто охопити всі аспекти та функції [9]. Адже підвищення якості це комплексне завдання, виконання якого має охоплювати всі існуючі підсистеми, воно залежить від розвитку як матеріально-речових факторів виробництва так і управлінських структур та методів. Тому запроваджуючи систему управління якістю результативнішим є адаптація її до системи управління підприємством з обов'язковою відповідністю вимогам Міжнародної організації стандартизації.

Сьогодні в Україні діє велика кількість сучасних систем управління якістю. До них відносяться:

1. Система управління якістю (СУЯ) відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001, остання версія 2009 року;
2. Система управління безпечністю харчових продуктів (СУБХП) або НАССР (в перекл. з англ. – управління ризиками та контрольні критичні точки);
3. Система екологічного керування відповідно до вимог ДСТУ ISO 14001;
4. Система управління безпекою та гігієною праці (OHSAS) відповідно до вимог ДСТУ OHSAS 18001 та ін. [10].

На більшості підприємств АПК розпочато роботу з впровадження інтегрованої СУЯ на базі ДСТУ ISO 9001 та міжнародної системи аналізу ризиків критичних точок технологічного процесу (НАССР). Суть усієї системи НАССР - організувати контроль на всіх етапах виробництва для того, щоб не виникало ситуації, коли продукція вже реалізовується, а ще не оформлені результати досліджень. Наявність на підприємстві діючої системи НАССР - це надійне свідчення того, що виробник забезпечує всі умови, що гарантують стабільний випуск якісної і безпечної продукції.

Зазначений стандарт не має наміру відстоювати одноманітність побудови систем управління якістю чи єдину форму документації. Вимоги до СУЯ, визначені цим стандартом, є доповненням вимог до продукції, спрямовані на задоволення потреб споживача, що, в свою чергу, забезпечує конкурентоспроможність підприємства. Крім того ДСТУ ISO 9001 не містить вимог, які визначили б інші системи державного управління підприємствами, такі, зокрема, як державне управління навколишнім середовищем, державне управління охороною здоров'я та безпекою, управління фінансами або управління ризиками. Даний міжнародний стандарт дає підприємствам можливість пристосувати власну СУЯ до вимог споріднених систем управління чи об'єднати ці системи.

Висновки. Отже, при формування систем менеджменту якості у сільськогосподарських підприємствах обов'язковим є врахування особливостей даної галузі відносно використання ресурсного потенціалу. Зусилля мають бути спрямовані на збереження існуючої якості та усунення причин її зниження у наступному виробничому циклі. Так як ліквідувати брак уже готової сільськогосподарської продукції не можливо. Крім того, впровадження систем управління якістю повинно базуватися на вимогах ДСТУ ISO 9001 та системи НАССР і бути адаптованими до механізму управління підприємством в цілому. В подальших наукових дослідження перспективним є пошук оптимальних механізмів пристосування

класичних систем управління якістю до особливостей функціонування сільсько-господарських підприємств України на сучасному етапі їх розвитку.

Література:

1. Зось-Кіор М. В. Управління якістю і конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств в умовах глобалізації економіки / М. В. Зось-Кіор, Н. С. Соколова: монографія. – Луганск: ЛНАУ, Елтон-2, 2012. – 248 с.;
2. Соколова Н. С. Особливості управління якістю продукції на підприємствах / Н. С. Соколова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 2. , Т.2. – С.28-31.
3. Дудар Л. І. Система управління якістю-основа для підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції / Л. І. Дудар // Наукові записки : зб. наук. праць каф. екон. аналізу. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – Вип. 13, ч. 1. – С. 48-53.
4. Махмудов Х. З. Шляхи забезпечення ефективності систем управління якістю на ринку продовольства / Х. З. Махмудов // АгроСвіт. - 2008. - № 5. - С. 30-32.
5. Царенко О. М. Фактори формування та забезпечення якості агропромислової продукції / О. М. Царенко, В. П. Руденко, І. В. Ковальова // Современные технологии, экономика и экология в промышленности, на транспорте и в сельском хозяйстве. – Т. 1. – Алушта, 2001. – С. 47-51.
6. Зось-Кіор М. В. Управління якістю і конкурентоспроможністю продукції аграрних підприємств в умовах глобалізації економіки / М. В. Зось-Кіор, Н. С. Соколова: монографія. – Луганск: ЛНАУ, Елтон-2, 2012. – 248 с.
7. Мороз О. В., Ткачук Л. М. Організаційно-економічні фактори управління якістю на підприємствах. – Вінниця: УНІВЕРСАМ - Вінниця, 2005. – 137 с.
8. TQM как современная концепция управления качеством: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topknowledge.ru/index.php?option=com>.
9. Бармашова Л. В. Совершенствование системы управления качеством выпускаемой продукции на промышленном предприятии: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.barmashova.ru/publikacii>.
10. Шаповал М. І. Менеджмент якості: Підручник. – 3-тє вид, випр. і доп. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2007. – 417с.

Рецензент – д. е. н., професор Сунрун О. М.

УДК 330.322

АНАЛІЗ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Петренко І.І., асистент

Полтавська державна аграрна академія

У статті розглянуто методичні підходи до оцінки динаміки платоспроможності підприємства із застосуванням факторного детермінованого аналізу, обґрунтовано критерії та показники забезпечення платоспроможності аграрних підприємств.

The article considers the methodological approaches to assess the dynamics solvency using deterministic factor analysis, the criteria and indicators ensure the solvency of agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Головною умовою успішного функціонування підприємства у ринковому середовищі є його конкурентні переваги, що дозволяють зайняти міцні позиції на ринку і тим самим забезпечити стійкий фінансовий стан. У зв'язку з цим особливого значення набуває визначення фінансово-інвестиційного потенціалу підприємства та виявлення можливості його реалізації.